

Rapport 12-2015

Vern vipa i Hordaland 2015

Lars Ågren, Anders Bjordal, Anders Heien,
Ingvar Grastveit & Harald Simonsen

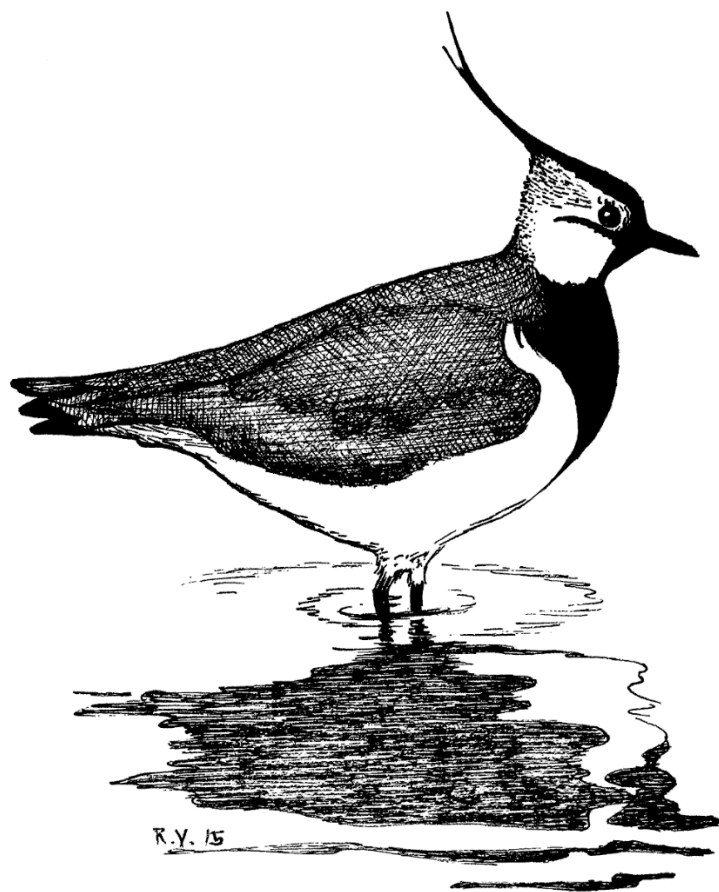
Norsk ornitologisk forening

Partnership for
nature and people

Vern vipa i Hordaland 2015

Lars Ågren, Anders Bjordal, Anders Heien, Ingvar Grastveit,
Harald Simonsen

Skisse: Ragnar Vikøren

Norsk Ornitologisk Forening 2015

© NOF – Norsk Ornitologisk Forening avd. Hordaland og Bergen lokallag

E-mail: bergen@fuglar.no

Rapport til: Fylkesmannen i Hordaland

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Forsidebilde: Vipe © Lars Ågren

Redaktør: Lars Ågren

Anbefalt referanser: Ågren, L., Bjordal, A., Heien, A., Grastveit, I. & Simonsen, H. 2015. Vern vipa i Hordaland 2015. NOF-Rapport 12-2015. 23 s. + metodehefte

ISSN: 0805-4932

ISBN: 978-82-78-52137-3

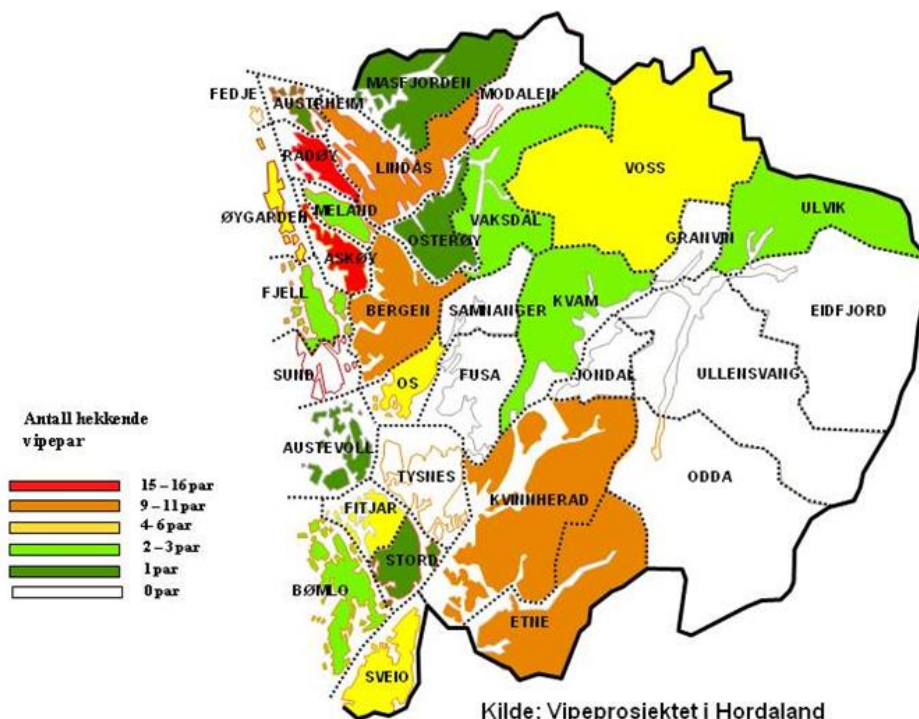

SAMMENDRAG

NOF avd. Hordaland ved Bergen lokallag startet i 2015 opp et prosjekt med fokus på hekkende vipe *Vanellus vanellus* i Hordaland. Målet med vipeprosjektet var tredelt:

- Finne et bestandstall for vipe i fylket basert på besøk av kjente og mulige hekkeplasser i årene 2015-2017
- Definere kjerneområder for hekkende viper i Hordaland
- Iverksette skjøtselstiltak og ringmerking i kjerneområder

For å gjennomføre prosjektet ble atten personer rundt i fylket invitert til å observere viper gjennom hekkesesongen. Disse personene har både kunnskap om vipa og om aktuelle hekkelokaliteter. Det ble utarbeidet et metodehefte for å sikre lik registrering i Artsobservasjoner (AO). En ny versjon av AO (2.0) ble implementert våren 2015, og skapte noen utfordringer for enkelte når det gjaldt registrering av observasjoner i AO. Dette ble kompensert ved å innhente observasjonene direkte fra rapportørene under hele hekkesesongen 2015. Det ble opprettet et eget prosjekt i AO, «vern av vipa i Hordaland», hvor de utvalgte observatørene rapporterte sine funn. Dette for å forenkle analysen av funnene i ettertid. Funnene baserer seg i hovedsak på uttrekk av data fra prosjektet, skjønt noen øvrige funn fra AO i Hordaland er tatt med i totaloversikten i denne rapporten. Kartleggingen resulterte i at det ble påvist 113 rugende viper og 61 pulli i 21 av Hordalands 33 kommuner i 2015. Prosjektgruppen i NOF Bergen lokallag anbefaler på bakgrunn av erfaringene i 2015 at prosjektet videreføres. Dette for å få en god tidsserie hvor man etter hvert kan se en trend for utviklingen i hekkebestanden i Hordaland. Prosjektet har anbefalt noen kjerneområder som vil følges opp i prosjektets fortsettelse.

Fordeling av hekkende vipepar per kommune i Hordaland i 2015

INNHOOLD

1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn.....	1
2. METODE	1
2.1 Prosjektgruppe.....	1
2.2 Budskapsplattform.....	1
2.3 Områder.....	2
2.4 Registrering.....	2
3. RESULTATER	4
3.1 Totaloversikt Hordaland.....	4
3.2 Kjerneområder i Hordaland kommune.....	6
4. DISKUSJON	8
4.1 Usikkerhetsfaktorer i resultatene.....	9
4.2 Skjøtselstiltak.....	10
4.3 Ringmerking.....	10
4.4 Foreslåtte tiltak.....	10
4.5 Videreføring av prosjektet.....	11
5. TAKKSIGELSER	12
6. REFERANSER	12
VEDLEGG 1 – Områderapporter	13
Detaljrapport Askøy kommune	13
<i>Ravnanger</i>	15
<i>Ask</i>	15
Detaljrapport Austevoll kommune	16
Detaljrapport Fjell kommune	17
<i>Midtre Fjell</i>	17
<i>Midtre Fjell: Logg</i>	18
Detaljrapport Kvam kommune	19
<i>Observasjoner i 2015</i>	19
Detaljrapport Kvinnherad kommune	20
<i>Halsnøy</i>	20
Detaljrapport Unnelandsneset, Bergen kommune	21
<i>Hekkesongen 2015</i>	21
Detaljrapport Sund kommune	23
VEDLEGG 2 – Metodehefte	

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Vipe *Vanellus vanellus* ble valgt til «Årets Fugl» av Norsk Ornitologisk Forening (NOF) i 2012, og i den forbindelse ble det gjennomført en landsdekkende kartlegging av arten i Norge (Heggøy & Øien 2014). Resultatene fra denne kartleggingen antydte at den norske hekkebestanden hadde gjennomgått en tilbakegang i størrelsesordenen 75 % de siste 20 årene (Heggøy & Øien 2014). Sett på bakgrunn av den dokumenterte utviklingen i deler av Hordaland fra begynnelsen av 1990-tallet og fram til i dag, er det ikke usannsynlig at det har vært en tilsvarende tilbakegang også i dette fylket i løpet av de siste to tiårene. Den 18. november 2015 lanserte Artsdatabanken en oppdatert rødliste, hvor vipe ble flyttet fra kategorien *nær truet* (NT) til *sterkt truet* (EN). Endringen ble begrunnet med en estimert bestandsnedgang på minst 45 % de siste 15 årene (Henriksen & Hilmo 2015).

Ved en telling av hekkende viper i Hordaland i 1994 (vipe var da Årets Fugl for første gang) mottok Norsk Ornitologisk Forening avd. Hordaland (heretter forkortet til NOFH) opplysninger om 48 hekkelokaliteter i fylket. I Bergen ble det registrert 20 hekkelokaliteter. De største hekkelokalitetene da var Haukåsmarkene i Bergen, og i området mellom Etne sentrum og Håfoss i Etne. Begge disse lokalitetene hadde en bestand på rundt 50 par. Sandvin i Odda, Espeland i Jondal og Myrkdalsdeltaet i Voss hadde bestander på 8-10 par. På de øvrige hekkelokalitetene som ble innrapportert var bestanden på mellom 1-6 par (Larsen 1994). Den landsdekkende kartleggingen i 2012 viste at hekkebestanden i flere av de viktigste hekkekoloniene på midten av 1990-tallet nå var redusert betydelig (Heggøy & Øien 2014).

Med dette som utgangspunkt søkte NOFH i 2015 om midler til et prosjekt som skulle fokusere på kartlegging og overvåking av hekkende viper i Hordaland, samt iverksettelse av skjøtselstiltak for å verne om hekkende viper i fylket. Prosjektet ble godkjent av Fylkesmannen i Hordaland (FMHO), og har i 2015 blitt gjennomført i henhold til målsettingen.

2. METODE

2.1 Prosjektgruppe

NOFH ga NOF Bergen lokallag i oppdrag å etablere en prosjektgruppe for å planlegge og gjennomføre kartleggingen. Prosjektgruppen ble etablert, og besto i 2015 av Anders Bjordal, Ingvar Grastveit, Anders Heien, Harald Simonsen og Lars Ågren.

2.2 Budskapsplattform

Det ble utarbeidet en budskapsplattform for å nå ut til øvrig befolkning i fylket. Budskapsplattformen besto av en plan for å få spalteplass i aviser, dekning i NRK Hordaland, samt nå ut til de ulike interesseorganisasjonene i landbruket. Resultatet av budskapsplattformen ansees å være god, og vipeprosjektet fikk dekning i enkelte lokalaviser på bakgrunn av oversendt pressemelding med bilder. Avisomtalen kan absolutt forbedres ved personlig oppmøte i avisers redaksjon, der tilstanden for

vipene presenteres muntlig og journalister samtidig inviteres med til en hekkeplass for arten. NRK ga oss tid i NRK P1 Hordaland, samt nettklipp i Vestlandsrevyen.

NOFH og lokallagene har en egen nettside: www.fuglar.no. Her ble det laget en egen tips-side til prosjektet. I tillegg ble det opprettet et vipetelefonnummer hvor publikum kunne rapportere funn.

Prosjektgruppen utarbeidet et eget metodehefte for rapportering av vipe i Artsobservasjoner (AO) (Vedlegg 2) i forkant av feltsesongen 2015. Videre ble det opprettet et eget prosjekt i AO: **Vern vipa i Hordaland**. Prosjektgruppen hadde telefonisk kontakt med alle taksører for å forklare metoden.

2.3 Områder

Hordaland fylke har et areal på 15 440 km², og er inndelt i 33 kommuner. Videre er det 520 400 dekar (520,4 km²) med jordbruksareal. Dette utgjør 4 % av fylkets landareal. Prosjektgruppen drøftet tilnærmingen til hvilke områder som skulle prioriteres under tellingen. Vi valgte ut områdene basert på:

- Lokaliteter hvor vipe ble rapportert under NOFs kartlegging av Årets Fugl 2012
- Artsobservasjoner
- Lokalkunnskap i prosjektgruppen
- Fylkesmannens viltrapporter for kommunene i Hordaland

På bakgrunn av valgte kriterier utarbeidet vi en kommuneoversikt med aktuelle hekkelokaliteter (Tabell 2). Egne erfarne taksører ble utpekt med ansvar for hvert sitt område.

2.4 Registrering

Gjennomføring og metode for telling av hekkende vipere i Hordaland vises i Tabell 1. Tabellen er kopiert fra vedlagte metodehefte (Vedlegg 2), og gir en stegvis oppskrift på hvordan tellingen av vipene skulle foregå.

Tabell 1. Stegvis metode for registrering av hekkende vipere i Hordaland.

Kode	Registrering
A	Start med å gjøre uttrekk av vipefunn i din kommune i Artsobservasjoner (AO).
B	Sjekke ut mulige hekkeplasser tidlig i april. Vurder tidlig/sein vår
C	Taksere vipebestanden tidlig i rugeperioden, fra medio april, før gress eller andre vekster (mest korn) har vokst så høyt at fuglene blir skjult
D	Registrer funnene i AO på prosjektet: Vern vipe i Hordaland . Opprett dagbok. Se forklaring i avsnittet <i>Hvordan rapportere hekkefunn i AO</i>
E	Ta bilder av område og hekkeplass. GPS posisjon om du har. F.eks fra mobil
F	Etter registrering i AO. Send en epost til vipe@fuglar.no Oppgi gårdsnavn og kontaktperson. Tilhørende bilder.
G	Trekkende vipere, sanglerke og storspove registreres som vanlig i AO (ikke prosjektet)
H	Oppdater funnene om mulig gjennom sesongen, antall pull mm.
I	Få tillatelse av grunneier før en går ut på dyrka mark/eng.

Erfaringene med utarbeidelse av et metodehefte for tellingen er meget god. Imidlertid skapte implementeringen av AO versjon 2.0 noen utfordringen for enkelte. Det løste seg underveis, etter hvert som taksørene ble fortrolig med det nye grensesnittet. Alle etterspurte data kom imidlertid ikke med på alle observasjonene, dvs. GPS posisjon, bilder og dagbok.

Vipe forsvarer reir på IKEA-taket i Åsane, Bergen kommune. Foto © Lars Ågren

3. RESULTATER

3.1 Totaloversikt Hordaland

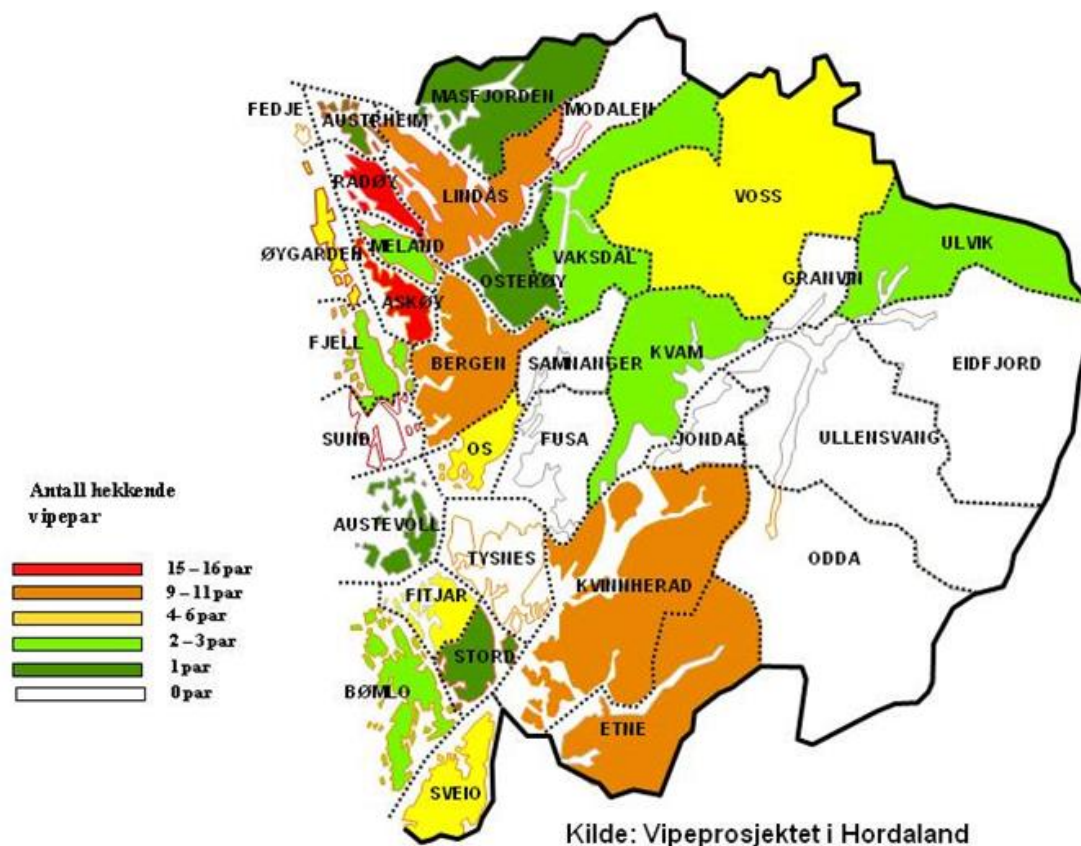
Resultatene fra prosjektet er rapportert i AO i prosjektet «Vern vipa i Hordaland» Resultatene presenteres her i en totaloversikt for Hordaland, samt i detaljrapporter for noen utplukkede områder ([Vedlegg 1](#)). Prosjektgruppen sjekket i tillegg observasjoner som var rapportert i AO, men som ikke var rapportert i prosjektet. Disse er tatt inn i funntabellen (Tabell 2). Kartleggingen resulterte i at det ble påvist 113 rugende viper og 61 pulli i 21 av Hordalands 33 kommuner i 2015. Det var et tydelig tyngdepunkt av hekkende viper i ytre deler av fylket, med svært få hekkende par i noen av innlandskommunene. Kommunene hvor det ble påvist rugende viper vises i Figur 1, mens Tabell 2 oppsummerer resultatene fra kartleggingen i 2015. Den kommunevise fordelingen av de hekkende parene vises også geografisk i Figur 2. Som vist i Figur 3 ble viper også rapportert fra andre deler av Hordaland i 2015, uten at hekking ble påvist.

Nummer	Navn	Nummer	Navn	Nummer	Navn
1201	 Bergen	1232	 Eidfjord	1247	 Askøy
1211	 Etne	1233	 Ulvik	1251	 Vaksdal
1216	 Sveio	1234	 Granvin	1252	 Modalen
1219	 Bømlo	1235	 Voss	1253	 Osterøy
1221	 Stord	1238	 Kvam	1256	 Meland
1222	 Fitjar	1241	 Fusa	1259	 Øygarden
1223	 Tysnes	1242	 Samnanger	1260	 Radøy
1224	 Kvinnherad	1243	 Os	1263	 Lindås
1227	 Jondal	1244	 Austevoll	1264	 Austrheim
1228	 Odda	1245	 Sund	1265	 Fedje
1231	 Ullensvang	1246	 Fjell	1266	 Masfjorden

Figur 1. Kommuner i Hordaland hvor rugende viper ble påvist i 2015 er markert med grønne nummenceller.

Tabell 2. Resultater av vipekartlegging i Hordaland fylke i 2015. Antall individer (ind), rugende fugler, egg og unger (pulli) er oppsummert for hver lokalitet.

KOMMUNE	LOKALITET	# IND	# RUGENDE	# EGG	# PULLI	STATUS
Askøy	Ask	4	2		3	Sikker hekking
Askøy	Herdla	24	12		9	Sikker hekking
Askøy	Ravnanger	2	1			Avbrutt
Austevoll	Helledalsmyrane omr 1	2	1			Trolig hekking
Austrheim	Utkilen	2	1			Trolig hekking
Bergen	Heiane	2	1			Mislykket
Bergen	IKEA	6	3		6	Død
Bergen	Unneland	6	3		5	Sikker hekking
Bergen	Hordnes	2	1			Mislykket
Bergen	Stend	2	1		1	Sikker hekking
Bømlo	Kjøøl	2	1			Trolig hekking
Bømlo	Kjøøl	2	1			Trolig hekking
Bømlo	Kjøøl	2	1			Mislykket
Etne	Etne osen sør	8	4		4	
Etne	Øyna Reir I	2	1	3		
Etne	Øyna reir II	2	1	4	1	
Etne	Øyna reir III	2	1	4		
Etne	Sæbø	2	1			
Etne	Gård øst for sentrum reir II	2	1	4	3	Sikker hekking
Etne	Gård øst for sentrum reir I	2	1			
Fitjar	Rimbereid	2	1			Trolig hekking
Fitjar	Rimbereid tjødnø	2	1			Usikker
Fitjar	Vebøstad	4	2			Trolig hekking
Fjell	Midtre	4	2		2	Sikker hekking
Kvam	Tørvik	4	2		2	Sikker hekking
Kvam	Lysenvatnet	1		3		Trolig hekking
Kvinnherad	Eid	2	1			Trolig hekking
Kvinnherad	Sætre 1	4	2			Trolig hekking
Kvinnherad	Sætre 2	2	1			Trolig hekking
Kvinnherad	Eidsvik	4	2			Trolig hekking
Kvinnherad	Tofte	4	2			Trolig hekking
Kvinnherad	Fjellhaugen	4	2		1	Sikker hekking
Kvinnherad	Seim	2	1		2	Sikker hekking
Lindås	Innluro	8	4			Trolig hekking
Lindås	Lindås kulturlandskap	6	3			Trolig hekking
Lindås	Eikangervåg	2	1			Trolig hekking
Lindås	Keila villsaubeite	6	3			Trolig hekking
Masfjorden	Sleire	2	1		5	Sikker hekking
Meland	Flatøy Vipelokalitet	2	1		5	Sikker hekking
Meland	langeland	2	1			Trolig hekking
Os	Bøhaugen	2	1		3	Sikker hekking
Os	Fagertunbakken	6	3			Sikker hekking
Osterøy	Borgovatnet	2	1		3	Sikker hekking
Radøy	Askeland	2	1			Mislykket
Radøy	Krosshøyden	2	1			Reir, unger hørt
Radøy	Nordre Floni	2	1			Reir, egg/unger
Radøy	Rognkallsekkja	4	2			
Radøy	Hella	22	11			Trolig hekking
Stord	Frugarden	2	1			
Sveio	Våge - vipe 1	2	1			Trolig hekking
Sveio	Våge - vipe 2	2	1		1	Trolig hekking
Sveio	Våge - vipe 3	2	1			Trolig hekking
Sveio	Bjellandsvatnet - vipe 1	2	1			Trolig hekking
Sveio	Bjellandsvatnet - vipe 2	2	1			Trolig hekking
Sveio	Bjellandsvatnet - vipe 3	2	1			Trolig hekking
Ulvik	Gauro	6	3			Trolig hekking
Voss	Lotatræet	12	6		4	Sikker hekking
Øygarden	Husvatnet	2	1			Avbrutt hekking
Øygarden	Tjeldstømarken	6	3		1	Sikker hekking
Sum		227	113	18	61	

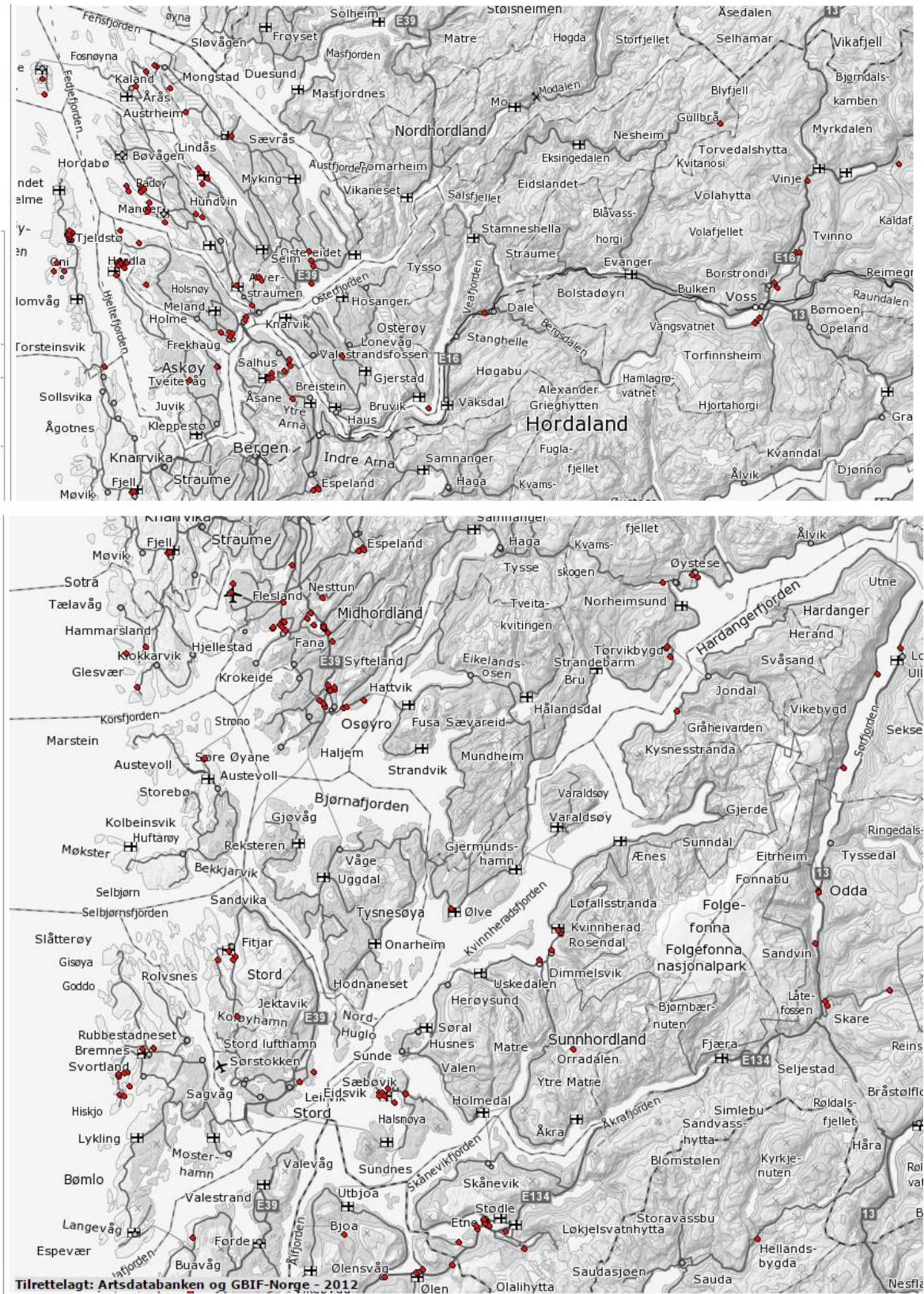
Figur 1. Fordeling av hekkende vipper per kommune i Hordaland i 2015.

3.2 Kjerneområder i Hordaland kommune

Prosjektet ble av FMHO bedt om å definere noen kjerneområder i Hordaland basert på resultatene av årets telling. Kjerneområde vil danne grunnlag for hvilke områder som prioriteres i 2016. Utvalget av kjerneområdene er basert på lokalitetene med høyest antall hekkende vipper i 2015, og er oppsummert i Tabell 3.

Tabell 3. Kjerneområder for hekkende vipe i Hordaland.

Kommune	Lokalitet
Askøy	Ask og Herdla
Bergen	Unneland og IKEA
Etne	Etneosen sør og Øyna
Kvinnherad	Sætre, Eidsvik, Tofte og Fjellhaugen
Lindås	Innluro, Lindås kulturlandskap, Keila
Os	Fagertunbakken og Bøbakkane
Radøy	Rognkallsekkja og Hella
Sveio	Bjellandsvatnet og Øyr ved Viksefjorden
Ulvik	Gauro
Voss	Lotatræet
Øygarden	Tjeldstømarken

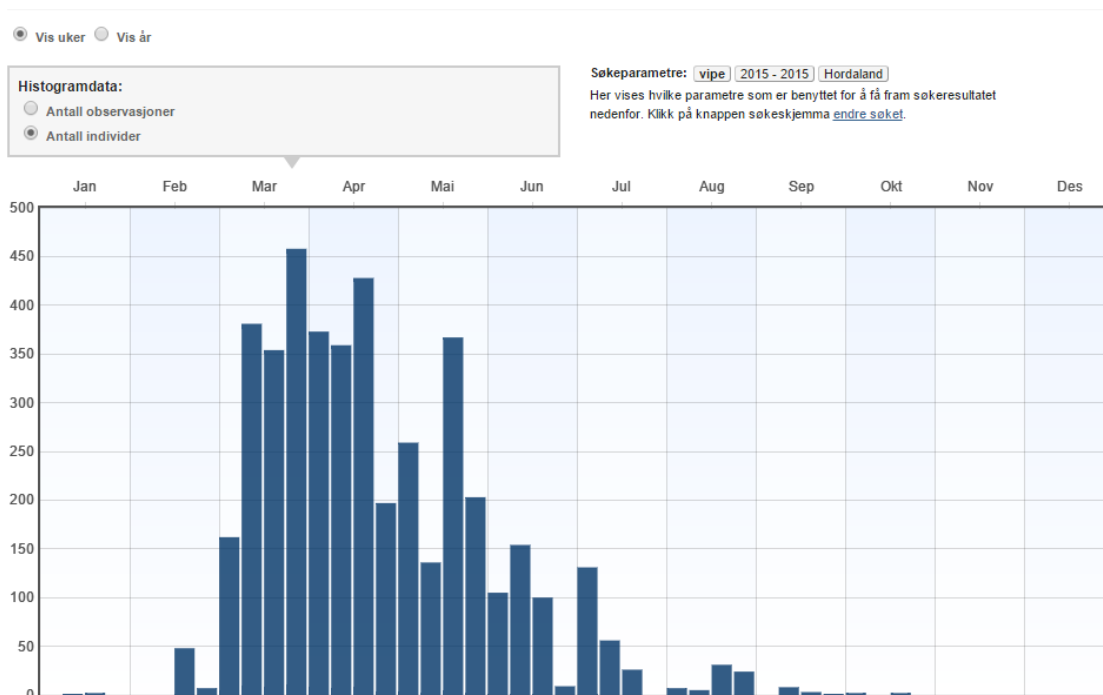
Figur 2. Kartutsnittene viser lokaliteter hvor det er rapportert om observasjoner av vipere i Hordaland i 2015 (Kilde: Artsdatabanken).

4. DISKUSJON

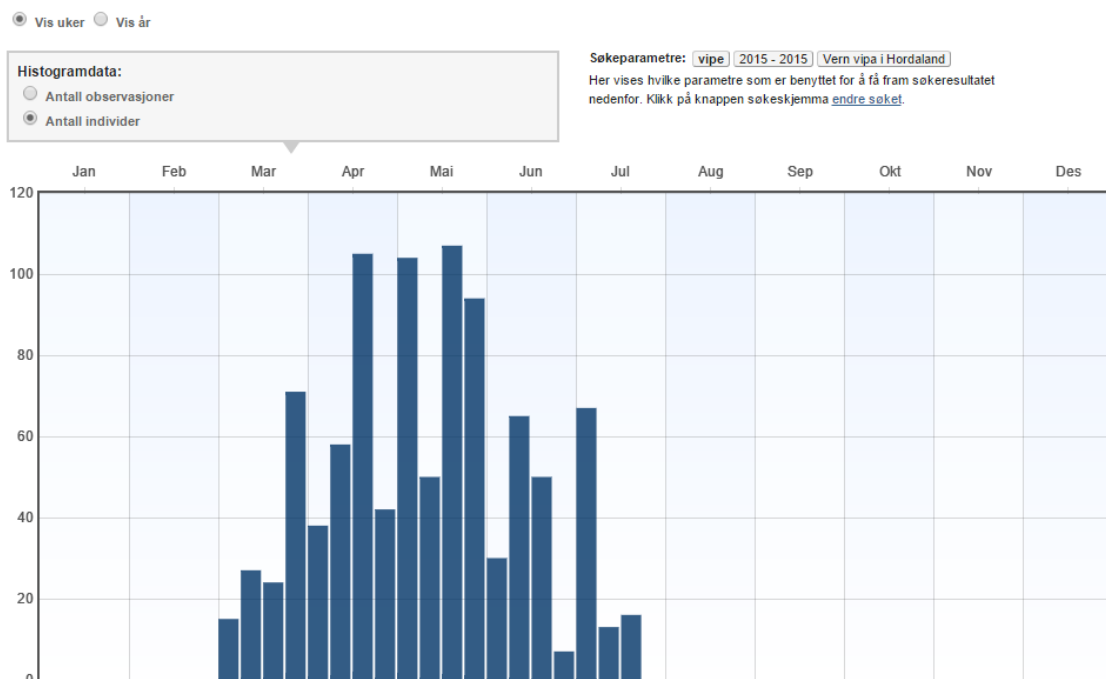
Prosjektet ble gjennomført i perioden mars 2015 til juni 2015, og kartla hekkende vipere i utvalgte områder. Prosjektgruppen har holdt seg til oppgaven, men vi vil ikke i denne omgang gå inn på detaljerte betraktninger av funndata fra 2015. Resultatene fra 2015, med totalt 113 hekkende vipere i Hordaland, må anses som et startpunkt for fremtidige tellinger, hvor samme metode vil benyttes.

Vipe var årets fugl i NOF 2012. I rapporten som kan leses i Vår Fuglefauna nr. 3 2014 er fylkesbestanden i Hordaland estimert til trolig å ligge i intervallet 300-350 par (Heggøy & Øien 2014). Tellingen i 2015 har resultert i 113 par. Vi vil ikke i denne omgang gjøre videre drøftinger rundt hva det virkelige tallet kan være, men prosjektgruppen konstaterer at det er et stort avvik fra estimatet i 2012 til antall påviste hekkende par i 2015.

Uttrekk av histogrammer fra AO viser en relativt stor forskjell mellom det totale antallet individer rapportert i Hordaland (Figur 3), sammenlignet med antall individer rapportert i prosjektet (Figur 4). Det kan derfor stilles spørsmål om hvorvidt det er hekkelokaliteter prosjektet ikke har lokalisert, eller om en del av de rapporterte vipene har trukket videre nordover, noe som må anses som svært sannsynlig for en del av individene. Forhåpentligvis vil fortsettelsen av vipeprosjektet i Hordaland gi større klarhet rundt disse problemstillingene.

Figur 3. Antall vipere (ind.) rapportert i Artsobservasjoner fra Hordaland i 2015 (Kilde: Artsobservasjoner).

Figur 4. Antall viper (ind.) rapportert i prosjektet Vern Vipe i Hordaland i Artsobservasjoner i 2015 (Kilde: Artsobservasjoner).

4.1 Usikkerhetsfaktorer i resultatene

En oppsummering av usikkerhetsfaktorene i innsamlede data/observasjoner for hekkende viper i Hordaland i 2015 er følgende:

- Få av lokalitetene er fulgt opp helt systematisk. Dermed er det problematisk å anslå antall pulli/flygedyktige unger – altså hekkesuksess. Selv der områdene følges systematisk opp er det en del usikkerhet, da ungene lett forsvinner i høyt gras.
- Flere har hatt problemer med å legge nøyaktige data inn i AO (dette har vi korrigert for ved å innhente observasjoner direkte fra disse rapportørene).
- Flere har hatt problemer med å plote inn nøyaktig posisjon for reir (unøyaktige posisjoner betyr ikke noe for estimatet for antall hekkende viper).
- Vipene kan ha hatt en vanskelig hekkesesong i 2015 av flere årsaker: Sein vårløsning, jorder som trenger ekstra bearbeiding grunnet flom året før, populære landingsplasser for paraglidere (f.eks. Lotatræet og Unneland). Årlige variasjoner i været gjør det desto viktigere å følge opp med telling av hekkende viper i flere år framover.

For å kvalitetssikre og systematisere observasjonene best mulig, hadde prosjektgruppen jevnlig kontakt med en del rapportører som slet med å legge inn data, og ikke minst med å dele lokalitetene opp på en hensiktsmessig måte for å telle vipene/pulli under hekkesesongen.

I rapporten kunne det ha vært hensiktsmessig å ta med alle innlagte observasjoner av vipper i AO som et bakteppe. Her må vi imidlertid ta i betraktning et visst antall feil/dobbeltregistreringer i fylket. For å glatte ut de årlige svingningene i vær og andre faktorer, og for å få valide data over bestanden av hekkende vipper i fylket, må prosjektet videreføres som en årlig telling med tellingen i 2015 som en referanse.

4.2 Skjøtselstiltak

Opprinnelig tenkte vi at **beskyttelsesbøyer** av jern kunne brukes som skjøtselstiltak, og spesielt på Herdla. På et møte i vipe-teamet våren 2015 besluttet vi at dette ikke var aktuelt, rett og slett fordi vi ble advart mot denne type beskyttelsestiltak av bonden på Herdla. Han mente at gylleslangen ville dra disse beskyttelsebøyene med seg.

Aktuelle skjøtselstiltak er derfor **merkepinner ved slått** (brukt bl.a. av Ragnar Lyssand på Os, i Etne og enkelte andre plasser) og **bøtte ved gylling**. Verken merkepinner eller bøtte var aktuelt på Herdla i 2015, fordi gyllingen ble foretatt før vipene begynte eggleggingen.

En tredje skjøtelsesmetode er selvfølgelig at rapportør(er) er **fysisk tilstede** ved gylling/slått for å bistå bonden i å unngå å skade reirene/kyllingene. Dette vil imidlertid kreve stor innsats i tid, både på grunn av transportavstand fra og til lokaliteten for den enkelte rapportør, og at denne innsatsen må koordineres mellom bonde og rapportør innen korte tidsfrister. Denne metoden kan likevel kanskje være aktuell på Herdla.

4.3 Ringmerking

Syv pulli ble ringmerket i prosjektperioden, fire på Herdla og tre i Os.

4.4 Foreslåtte tiltak

Prosjektet gikk ut med en pressemelding til alle lokalaviser i fylket, samt at vi ba bondelaget og småbrukarlaget om å distribuere pressemeldingen til medlemmene. I pressemelding hadde vi listet opp en rekke tiltak rettet mot den enkelte grunneier. Fra pressemeldingen:

Kva kan grunneigarane gjere:

Vi veit at mange grunneigarar ynskjer å ta vare på desse vakre fuglane. Det er ein del enkle tiltak som kan hjelpe:

- Merk reiret med ein tynn pinne (ikkje eigna sitjestad for skjor og kråke) eit par meter frå reiret, slik at ein ikkje uforvarande køyrer over reiret når ein arbeider med jorda.
- Dekk reiret med ei bøtte eller plast (berre ei kort stund) når ein skal spreia møk.
- Reir kan flyttast nokre få meter ved å ta ein spade under heile reiret når ein skal pløya eller liknande. Legg det helst tilbake etterpå.
- Når ein skal slå graset er det bra om ein tek til i midten og arbeider seg utover, slik at ungane får springe unna. Spar helst litt gras i kantane der ungane kan gøyma seg.

Utklipp slutt

Prosjektgruppen foreslår at FMHO vurderer å utarbeide en folder som kan distribueres og deles ut ved besøk i vipelokaliteter neste år. Dette kan være med på å sette større fokus på vern av vipe. Det at grunneier kommer i fokus, og er interessert og engasjert, vil være det beste middelet for å skape et trygt hekkeområde innenfor dyrket jordbruksareal. Det kan være utfordrende for den enkelte rapportør å være tilstede under de ulike stadiene av vipas ungeproduksjon. Grunneier vil derimot stort sett være fysisk tilstede, og vil kunne gjøre preventive tiltak, som f.eks. å pløye opp et dedikert område med tilhørende gress for skjul.

Forvaltningen bør også vurdere å gå inn med midler til grunneiere i kjerneområdene for vipe i Hordaland, for å unngå gylling og slått under den mest sårbare ungeperioden, og for å sikre at grunneier opprettholder eksisterende fuktige områder ved hekkelokalitetene.

Prosjektet vil neste år vurdere å dele inn hekkel plasser og observasjoner av viper i tre nivåer:

- **Nivå I:** Viktig kjerneområde som har en relativ stor hekkende bestand av vipe i 2015, og aktuelle rapportører som kan følge opp lokaliteten i hekkesesongen
- **Nivå II:** Områder med en liten hekkebestand, dekkes opp etter avtale
- **Nivå III:** Spredte individer i fylket som dekkes av andre observatører enn utpekte rapportører. Disse kan kanskje rekrutteres på sikt til vipeprosjektet?

Vi foreslår i denne omgang at kjerneområdene i Tabell 3 blir prioritert med passende skjøtselstiltak.

4.5 Videreføring av prosjektet

NOFH og Bergen lokallag foreslår at prosjektet videreføres neste år med tilsvarende målsetting, altså telling av hekkende viper i Hordaland. Prosjektgruppen ønsker gjerne en dialog med FMHO om skjøtselstiltak og mulighetsrom overfor grunneier.

5. TAKKSIGELSER

Prosjektgruppen retter en stor takk til alle rapportører. Takk til Stein Byrkjeland hos Fylkesmannen i Hordaland som støttet og veiledet oss i gjennomføringen. En spesiell takk rettes til Dag Gjerde, Michael Fredriksen, Frank Aasebø, Ragnar Joakim Nese, Jostein Moldsvor, Terje Håheim og Kåre Nes. Takk til Ragnar Lyssand, som også ringmerket pulli i Os Kommune. Oddvar Heggøy takkes for å ha delt informasjon fra NOFs oppsummering av Årets Fugl 2012. Takk også til alle som har kommet med tips på nett og per telefon.

6. REFERANSER

Artsobservasjoner 2.0 2015. Rapportsystemet for arter. Artsdatabanken. Tilgjengelig fra: <http://www.artsobservasjoner.no>, nedlastet september 2015.

Heggøy, O. & Øien, I.J. 2015. Vipa går en usikker framtid i møte. *Vår fuglefauna* 37: 114-127.

Henriksen, S. & Hilmo, O. 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken. Tilgjengelig fra: <http://www.artsdatabanken.no/Rodliste/>, nedlastet: 25.11.2015.

Larsen, T. 1994. Vipa i Hordaland. *Krompen* 94: 153-157.

Nyslått mark, svært høy risiko for vipeungene. I bakgrunnen vises et område som kan ha hatt stor betydning for at vipeungene overlevde. Foto © Ingvar Grastveit

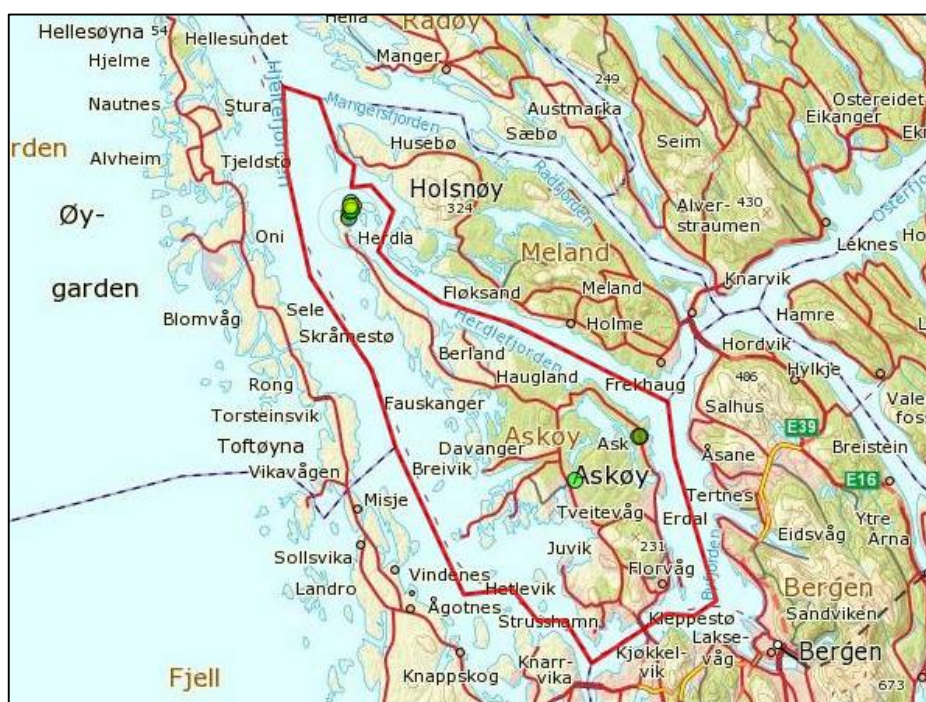
VEDLEGG 1 – Områderapporter

[Red.mrk Områderapportene har en noe ulik layout, ettersom de er skrevet på individuell basis av deltakere i prosjektgruppen]

Detaljrapport Askøy kommune

Tabell V1. Påviste hekkelokaliteter for vipe på Askøy i 2015.

Kommune	Lokalitet	# ind.	# rugende	# egg	# pulli	Status
Askøy	Ask	4	2		3	Sikker hekking
Askøy	Herdla	24	12		9	Sikker hekking
Askøy	Ravnanger	2	1			Avbrutt

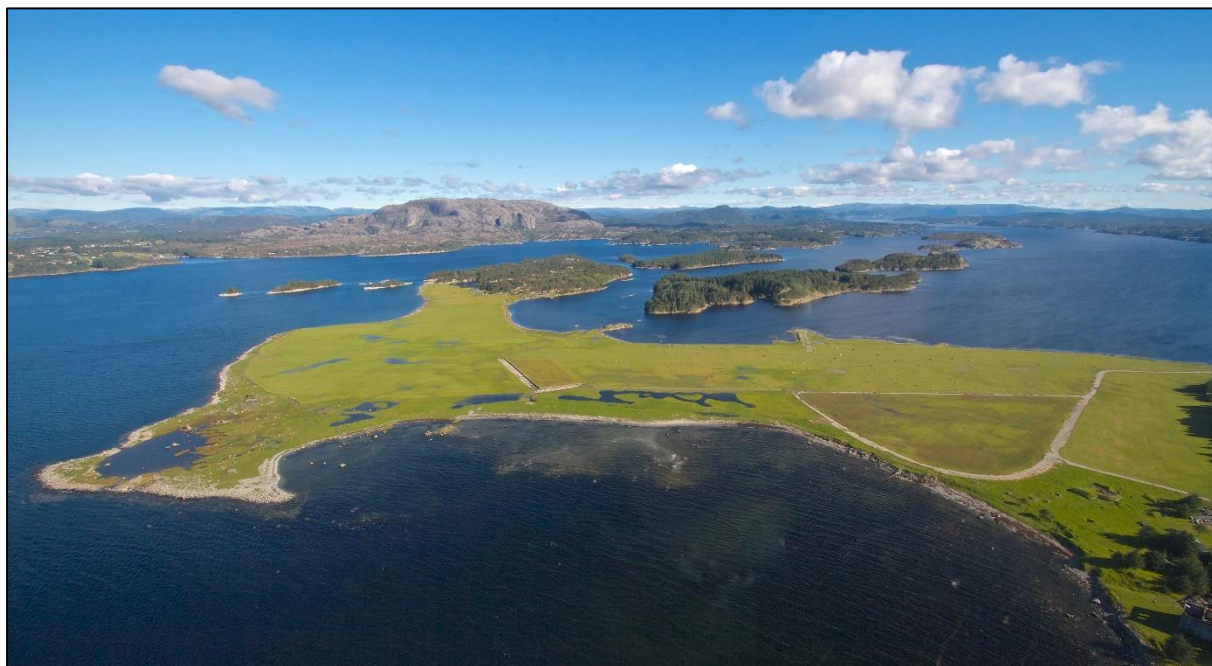

Figur V1. Kartplott over rapporterte viper fra Askøy i 2015 (Kilde: Artsobservasjoner).

Kommunen er hyppig besøkt av fuglekikkere. Fram til 25. juni er det lagt inn ikke mindre enn 182 vipeobservasjoner fra Askøy i AO fra 2015. Vi har dessuten sjekket aktuelle områder hvor det ikke er lagt inn observasjoner, og forhørt oss med lokale kontaktpersoner om de har sett områder med viper, uten å finne flere hekkeområder.

Den viktigste lokaliteten er åpenbart Herdla, hvor det i 2015 antas å ha hekket 12 par. Opptil 9 unger har blitt observert samtidig (Tabell V1). De siste årene har det hekket 1-2 par på Ravnanger (ca. 200 m øst for Statoilstasjonen), men i 2015 ble hekkingen avbrutt. På Ask var det i april 2 par, men kun det ene paret fikk fram unger (3) (Figur V1, Tabell V1).

Herdla:

Flyfoto av Herdla naturreservat. Foto © Ingvar Grastveit

Et overvintrende individ ble observert 1. januar. Den 19. februar ble det sett 13 individer. De neste ukene ble det observert 1-4 individer.

De første observasjonene som er lagt inn i vipeprosjektet:

- 3. mars: 6 individer i hekketid i passende biotop
- 4. mars: 3 hanner og fire hunner
- 6. mars: 11 individer overflygende
- 13. mars: 18 individer rastende

Fra midten av mars og fram til begynnelsen av april er antallet observerte individer som er lagt inn i AO sterkt varierende, fra 1-42. Formiddagen den 8. april observerte jeg (IG) fire vipere. En ny runde sammen med Dag Gjerde om kvelden samme dag resulterte i 26 ind. Det kan selvsagt være variasjoner i hvor nøyaktig den enkelte observatør teller, og dessuten en del fugler som trekker forbi. Vipene var likevel uventet mye "til og fra" den første tiden.

Dag Gjerde observerte vipere som paret seg den 12. april. Den 13. april var det fire par som holdt seg på et område. I tillegg beveget åtte ind. seg mer løselig omkring på Valen og i Prestvika. I slutten av april/begynnelsen av mai ble det observert fem par i Prestevika-området, som så ut til å ligge på reir. Ytterligere tre par holdt seg på parsellen mellom «plattingen»/muren og Urdneset, og fire par oppholdt seg lenger øst på Valen. På grunn av ferdselsforbud og ferdselsrestriksjoner ble reirene ikke besøkt, men observert med teleskop på lang avstand. Vipere som ble liggende lenge på samme plass ble vurdert som hekkende. Det samme gjaldt par som varslet og oppførte seg engstelig i et klart avgrenset område. Oppsummert ga dette 12 par, men 2-3 av disse kan være noe usikre.

Antallet vipere i mai/juni var stabilt omkring 20-30 ind. Den 11. juni så vi ikke mindre enn 12 ind. som holdt seg utenfor det som trolig er hekkeområdet, tre ved stien mot Urdneset og ni på et nes på østsiden av Valen. Dette kan være fugler som har avbrutt hekkingen.

De første ungene ble observert 20. mai (5). Det største antallet unger sett samme dag var 9. juni, da Stein Byrkjeland meldte fra om 9 pulli. Fire av disse ble ringmerket den 11. juni av Michael Fredriksen etter avtale med Fylkesmannen. Formålet var primært å undersøke om en hubro som besøker Herdlåtar unger/ungfugler. Reiret til denne overvåkes med video, og vil bli undersøkt for rester av byttedyr. Til tross for at det er observert unger som er klekket før 20. april, ble det ikke observert noen ungfugler den 11. juni, og heller ikke 22. juni.

Landbruksaktiviteten så ikke ut til å ha negativ effekt tidlig i hekkesesongen. Gyllingen ble gjennomført før det ble observert vipere på reir. Det var lite annen aktivitet med maskiner. Det ble sluppet ut kviger på Valen i siste halvdel av mai. Det ble ikke observert noen problemer med at dyrene ferdes blant vipene. Vi må vel regne med at noen unger omkom da graset ble slått medio juni, siden det er observert varslende vipere på grasmarkene. På grunn av høyden på graset kjenner vi ikke til det totale antallet unger. Den 22. juni ble det observert seks overlevende unger (tre kull) på nyslått mark på Valen og ytterligere en unge i Prestevika. I tillegg var det fire varslende par på grasmarkene hvor unger ikke ble observert, men de kan ha vært skjult.

Tidlig på våren var det en vandrefalk som holdt seg i området. Det ble ikke observert at denne slo vipere, men antallet observerte vipere var svært lavt når den var på besøk. Kråker og måker ble tett forfulgt når de fløy over, men det ble ikke observert at de tok unger. Natlige predatorer ble ikke observert på det ene nattbesøket som ble foretatt 22. juni. Den kalde våren og forsommeren kan ha hatt fordeler - det har vært relativt få turgåere, og disse har stort sett holdt seg til merket sti. Nedbørsrekorden denne våren har medført høyt grunnvann bl.a. på Valen. Dette har muligens vært en medvirkende årsak til at noen små områder ikke ble slått. Groper og uslått gras har trolig vært viktige for at vipeungene kunne overleve slått.

Ravnanger

Den første viperen her i 2015 ble observert 12. mars. Den 6. april ble to spillende ind. observert, og 9. april var det paring. Siste observasjon var to ind. 14. april, og ingen hekking ble observert. Alle disse observasjonene er lagt inn av Frank A. Aasebø. Han nevner at antallet hekkende vipere i Ravnangerområdet var betydelig høyere da han vokste opp.

Ask

8. april: Fire ind. i hekketid i passende biotop, to i jordbæråker og to på tilliggende jorde. 29. mai: To adult og 3 pulli. 16. juni: En adult og to pulli.

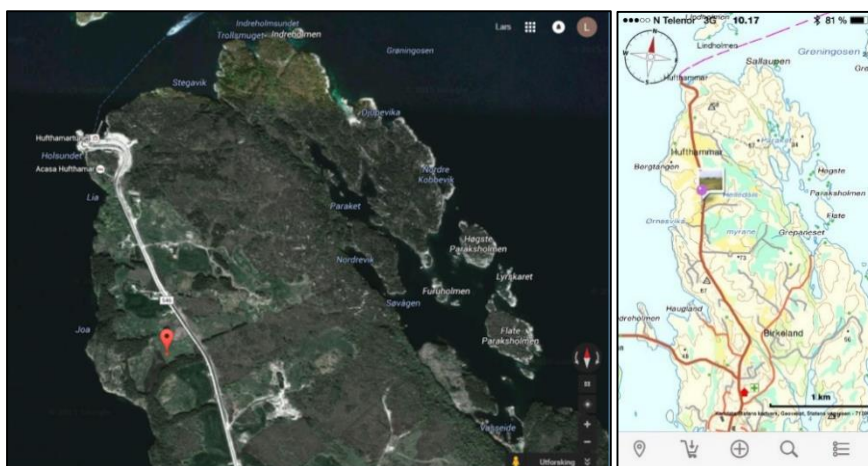
Hekkende vipe ved jordbæråker Ask. Et lite våtmarksområde ved åkeren har trolig stor betydning for vipehekking på lokaliteten. Foto © Ingvar Grastveit

Detaljrapport Austevoll kommune

Tabell V2. Påviste hekkelokaliteter for vipe i Austevoll i 2015.

Kommune	Lokalitet	# ind.	# rugende	# egg	# pulli	Status
Austevoll	Helledalsmyrane	2	1		0	Trolig avbrutt

Det har i tidligere år vært observert viper på jordene rett sør for fergeleiet Hufthamar, Helledalsmyrane (Figur V2). Tidligere var det fire aktive bruk her, men området drives i dag av en forpakter. I hovedsak er det her grasproduksjon til sau og melkekyr. Området ligger tett til vei 545 mot Storebø, hvor det tidvis er stor trafikk knyttet til fergeavganger.

Figur V2. Helledalsmyrane, Austevoll kommune.

I AO delte jeg [LÅ] området inn i fire lokaliteter (Helledalsmyrane I–IV). Området ble besøkt to ganger, 11. april og 23. mai. Den 11. april observert jeg tolv viper, som drev spill og testet reirgroper. Dette var i hovedsak i område I i nordvest. Etter samtale med forpakter ble vi enige om han skulle følge med på vipene for å sjekke om det ble hekking.

Helledalsmyrane, område I. Foto © Lars Ågren

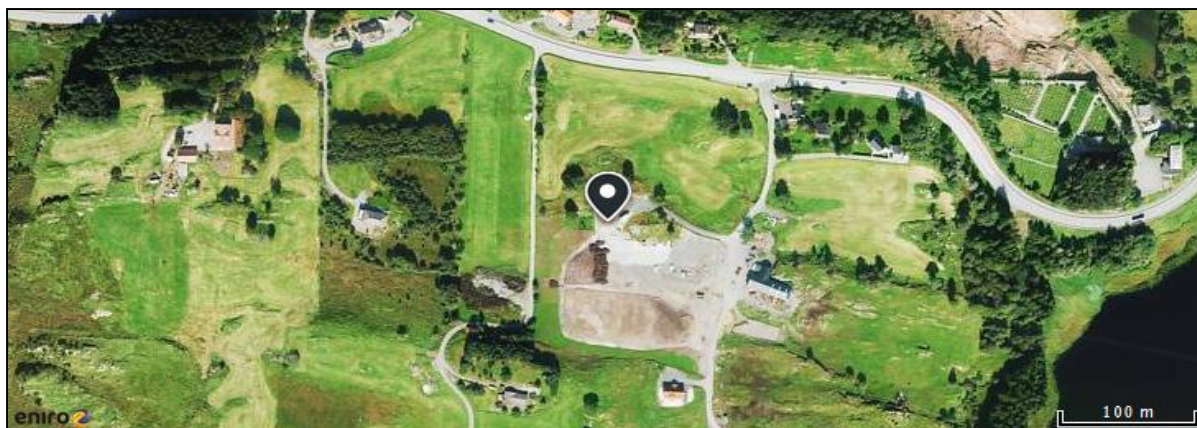
Reir observert 23. mai 2015. Foto © Lars Ågren

Under oppfølging 23. mai ble det observert et reir med fire egg og en rugende hunn, samt tre vipere til, se tabell V2. Området ble gjennomløst etter vipeunger uten hell. Forpakteren var ikke sikker på om han hadde sett vipeunger. Det observerte reiret var lagt tett inntil bilveien og i nærheten av en anleggsmaskin. Det ble observert kråker og måker i området, og sannsynligheten for vellykket hekking ble vurdert som minimal. Det anbefales at området blir besøkt hyppigere neste år, samt at dialog med forpakter fortsettes.

Detaljrapport Fjell kommune

Midtre Fjell

Fjell har få (15) vipeobservasjoner registrert i AO de siste 15 årene. Det er f.eks. ikke registrert vipere her mellom 2005 og 2013. Dette gir nok ikke et riktig bilde av vipebestanden i kommunen. I området Midtre Fjell har det ifølge to av grunneierne trolig vært 4-5 par hekkende vipere jevnlig, og så sent som i 2014 (Figur V3). I 2015 ble to par rugende vipere registrert 23. april. og 26. april, to par med engstelig varsling den 14. mai, og så to pulli den 30. mai. I følge min hovedinformant, Asbjørn Tautra, som er over gjennomsnittet fugleinteressert og har et våkent øye for fuglelivet i området, så han en flokk på 13 vipere i august i 2015. Et positivt tegn på at det her har vært hekkesuksess, trolig for flere enn to par.

Figur 5. Flyfotoet viser deler av det aktuelle hekkeområdet for vipe ved Midtre Fjell i Fjell kommune. Veien som går inn fra 555 litt til høyre for midten, Skjendalen, fører inn til vipeområdet som ligger utenfor nedre kant av bildet.

Det er tre gårdsbruk her, som hovedsak driver sauehold. I sør har bonden Jon Kjell Fjell fått drenert myrområder. Han får tilkjørt ulikt restavfall, mest trevirke, som han fyller ut, legger på annen fyllmasse og jord og planerer slik at det blir nydyrking av betydelige områder. På disse nydyrka markene, på en av fire teiger, ble en rugende vipe funnet. Den andre vipa som ble sett rugende hadde reirplass rett over veien i utmark. Her finner vipene de opprinnelige våtmarksområdene med skjulesteder der gresset ikke blir slått. Denne kombinasjonen av nydyrking, først til beitemark for sau med tilhørende sein slått (i slutten av juni i 2015), og våtmark, er interessant, og utgjør trolig en vipevennlig driftsform. Den kalde våren har nok også bidratt til sein slått og hekkesuksess i 2015. Predatorer i området er trolig kråke. Det er observert lite rev i dette området.

Nydyrka mark med hekkende vipe og opprinnelig utmark mot øst. Det går gangveier mellom alle teigene, men tilkomsten er sperret for biler med bom. Foto © Anders Heien

Det er planen at Asbjørn Tautra, som driver gården lengst mot vest, skal få dyrket 30-40 mål til på samme vis sørvest for det området som nå er dyrket. Her grenser området til store myrer samt et lite tjern. Det har hekket flere vipepar og storspover her inntil nylig. Tautra opplyser at han etter fylkesmannens anbefaling vil spare det lille tjernet og noe våtmark for nettopp å bevare muligheten for vipene!

Kanskje dette kan bli et område for en voksende vipebestand?

Midtre Fjell: Logg

28. mars: 4 individ ikke kjønnsbestemt
28. mars: 2 ind. Par i hekkebiotop
9. april: 6 ind. sang/spill (Bj Lokøy)
23. april: 2 par rugende
26. april: 2 par rugende
14. mai: 2 par varslende, engstelig

30. mai: 3 ind. varslende engstelig, 2f/1m
30. mai: 2 pulli. Der det første reiret lå var nå beitet ned ungene kan ha gått med eller kommet seg over på den utmarka der to unger ble observert, og der andre reiret lå

Konklusjon: I allfall ett av parene har hatt suksess. Det kan ikke utelukkes at det var flere pulli i det uoversiktlige utmarksområdet. Det bør også legges vekt på at det i området er en pålitelig grunneier/observatør som har sett flere vipere i august. Det blir spennende å følge dette området tettere opp til neste år.

Detaljrapport Kvam kommune

Det foreligger 57 observasjoner av vipe i Kvam i perioden 2000-2015, hvor 13 er fra 2015. Av disse kan det se ut til at det er områdene Movatnet, Tørvikbygd, Vik og Mo i Øystese, Neshalvøya og Strandebarm som kan ha hatt hekkinger dette året.

Den 19. april undersøkte Anders Bjordal og Anders Heien deler av kommunen, bl.a. Movatnet, Tørvikbygd og Strandebarm, og det ble funnet én vipe ved Movatnet og fire rugende vipere ved Tørvik, Lysenvatnet. Vi var ikke innom Øystese (Vik og Mo), der to vipere er rapportert fra Mo og en fra Vik, men der hekking ikke er påvist (J. Visser (JV) og J. Moldsvor (JM)).

I Tørvik er den siste påviste hekkinga fra 2012, men da bare i form av ett reir. Det er derfor gledelig at vi i år fant fire rugende fugler i tillegg til tre vipere i området den 19. april, og at JM fant de samme fire rugende fuglene den 29. april, og så minst to pulli den 14. mai, da gresset fremdeles var uslått. Det var også et nytt, interessant funn av et reir med tre egg den 20. juni ved Lysenvatnet (via JM).

Det er derfor også grunn til å tro at dette er en kommune med en viss underrapportering, og der en må gå enda grundigere til verks til neste år for å sjekke Øystese og Strandebarm. Neshalvøya ble godt dekket av Kåre Nes, men dessverre dukket ikke vipene opp.

Takk til JM, vipeprosjektet sin kontaktperson i Kvam. Han har fått profilert prosjektet gjennom et oppslag i lokalavisa Hordaland Folkeblad den 5. mai, der vipa sin vanskelige situasjon i kommunen og ellers blir belyst.

Observasjoner i 2015

5. april: 3 ind. Vik, Øystese (JV)

11. april: 2 ind. Movatnet, Mo (N Valland)

17. april: 2 ind. Mo, Øystese (JM)

19. april: 1 ind. Movatnet (AB, AH)

19. april: 3 ind. Tørvik, (AB, AH)

19. april: 4 ind. rugende Tørvik, (AB, AH)

20. april: 2 ind. Movatnet (JV)

20. april: 1 ind. Vik, Øystese (JV)

29. april: 1 ind. Movatnet (JM)

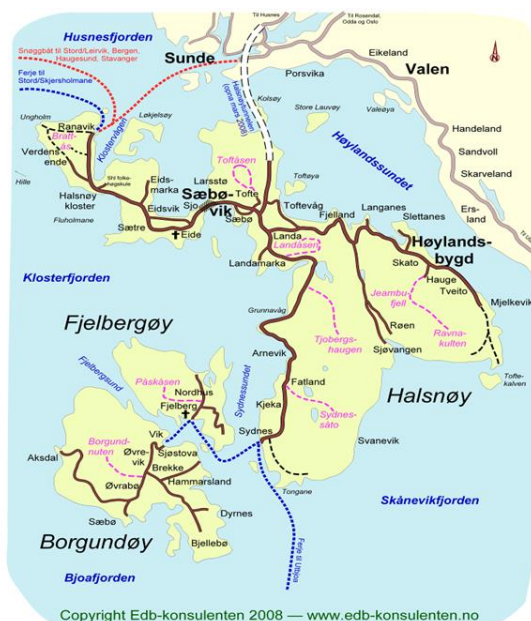
29. april: 1 ind. Mo, Øystese (JM)

1. mai: 4 ind. reir egg, unger Tørvik (JM)

14. mai: 2 pulli, Tørvik (JM)

20. juni: 1 ind., reir med 3 egg, Lysenvatnet (JM)

Detaljrapport Kvinnherad kommune

Figur V4. Kart over Halsnøy og Fjeldbergøyane.

Halsnøy

Kvinnherad kommune er stor, og vår undersøkelse omfattet bare deler av kommunen, i hovedsak områder vi visste har hatt hekkende vipere (bl.a. i Ølve). Rosendal, som også har vipelokaliteter, ble ikke oppsøkt av oss under vipekartlegging 19. april. Våre funn av vipere var på Halsnøy, i hovedsak i området vest for rundkjøringen etter tunnelen ved Tofte og utover Rv 544 til Halsnøy kloster. Halsnøy er trolig nest etter Herdla det viktigste området for vipere i Hordaland (Figur V4). Dette er nok ett av flere underrapporterte fugleområder i en stor jordbrukskommune, så her er det viktig å prøve å få på plass en kontaktperson som kan følge vipene og deres hekking oftere enn vi fra Bergen kan klare.

I en liten radius tett ved rundkjøringen før Sæbøvik, fant vi to par vipere, to rugende pluss en sannsynlig rugende hunn, pluss nok et par med sannsynlig hekking (**Tofte vipelokalitet**). Videre utover mot Eide kirke, på Store Sjøholmen i sør, observerte vi to vipere i det som trolig var nok et revir. Mot Eidsvik, på høyre side av veien, observerte vi en rugende hunn og to hanner (**Eid vipelokalitet**). Videre utover ved Sætre, ved stikkveien til Småvikane på venstre side, så vi først 8 vipere uten synlig revirmarkering, og dessuten to par med sannsynlig hekking og tre vipere til som virket å markere revir (**Sætre 1 vipelokalitet**). På høyre side ved Småvikane observerte vi tre vipere som sannsynligvis lå på reir, i tillegg mulig hekking av nok ett par (**Sætre 2 vipelokalitet**). I alt ble 10 vipere sett her. Totalt ble 35 vipere observert, og av disse mest sannsynlig 10 rugende, i tillegg til ytterligere tre sannsynlige reir.

Landskapet ved Eidsvik har "60-tallspreg", og består av kulturlandskap med vekslende biotoper av eng og utmark, nærhet til sjø, og altså gunstig vipelandskap. Vi kom ikke i dialog med bønder i området, men vi håper disse kan være med å forvalte den gode forekomsten av vipere på en hensynsfull måte, og ikke tar fuglene som et selvsagt innslag. Dessverre fikk ikke vi fulgt opp vipene på et senere tidspunkt, så hvor mange unger som kom på vingene er ukjent. Det vil være viktig med

større nærvær av vipeobservatør i området, og informasjon til bøndene om vipeprosjektet kan være fruktbart og positivt. Dessverre har vi ingen fotodokumentasjon fra Halsnøy.

I Ølve, som tradisjonelt er et godt vipeområde, fant vi ingen viper. Øystein Ljostveit, bonde på Ljostveit, kunne bekrefte nedgangen. Det hadde hekket fire par på hans marker for tre år siden. I år hadde han ikke sett viper. Rett nok er det lagt inn en observasjon av ni viper på Ljostveit noen dager før vi var der, den 13. april (A.H. Zimmer), men disse må ha trukket videre.

I Rosendal ble det også sett viper tidlig våren 2015 (et par ved Skåla, Rosendal fram til 9. april), men det ble ikke påvist hekking (T. Gjuvsland). Likevel har to hekkinger funnet sted på andre lokaliteter i nærheten, ved Seim og Fjellhaugen, der det ble sett unger begge steder (T. Gjuvsland).

Detaljrapport Unnelandsneset, Bergen kommune

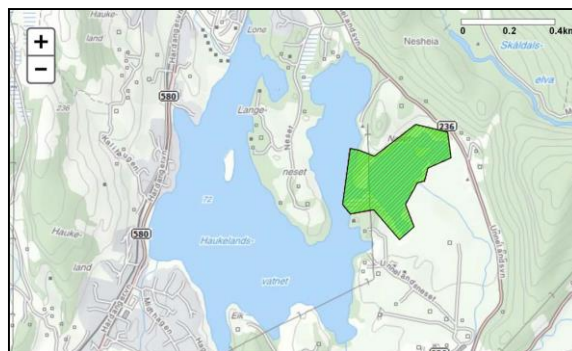
Unnelandsneset grenser opp til Nesvika naturreservat (Figur V5). Reservatet er en frodig våtmarkslokalitet ved Haukelandsvannet i Arna. Nesvika ble vernet som naturreservat i 1995.

Vel så viktig som selve naturreservatet er det tilstøtende kulturlandskapet. I rapporten omtaler vi dette området som Unnelandsneset. I forbindelse med vipeprosjektet "Vern vipa i Hordaland", er dette området kartlagt når det gjelder hekkende viper våren 2015. Vi har hatt jevnlig kontakt med grunneierne Frode B. Larsen og Raymond Unneland, og har derfor hatt muligheter til å følge opp lokaliteten i hekketiden. Disse to har også vært viktige øyne og ører i hele hekkeperioden.

Det var registrert ni rugende viper i Bergen i 2015. Av disse hekket tre (kanskje fire) på Unnelandsneset. Den lokale vipebestanden knyttet til kulturlandskapet på Unneland har i en årrekke vært en av de to viktigste delbestandene i Bergen kommune, og dermed også en av de største lokalitetene i Hordaland. Hekkeområdene er ideelle for viper, med temporære dammer etter nedbørsperioder.

Unneland kulturlandskap sett fra NØ mot SV
Foto © Frode B. Larsen

Figur 6 Naturreservatet er det grønne skraverte området. Sørvest for selve reservatet, på begge sider av veien til Unnelandsneset, har vi hekkelokalitetene for viper.

Hekkesesongen 2015

Den 10. mars observerte grunneier de tre første vipene i området, og 26. mars var seks viper i full gang med spill/sang. Den 8. april observerte vi tre hunner i området. I løpet av april og begynnelsen av mai ble tre rugende viper observert på vestsiden av veien til Unnelandsneset (grunneier her er Raymond Unneland).

I begynnelsen av mai ble det også observert en hunn rugende på østsiden av veien. Det var litt usikkert om en av hunnene på vestsiden hadde reetablert seg her på grunn av mislykket hekking. Muligens har vi da kanskje hatt totalt fire rugende vipere i området. Den 20. mai ble mislykket hekking for alle tre vipereirene på området vest for vei til Unnelandsneset konstatert. I følge grunneier er rev en sannsynlige predator, og en mulig årsak til at hekking mislyktes. Han har observert rev her i tidligere hekkesesonger. Katt kan nok også være en mulig predator på denne vipelokaliteten. En av grunneierne, Frode B. Larsen, foreslo før hekkesesongen at NOF oppfordret katteierne i området om å holde kattene innendørs i hekkeperioden. Dette ble vurdert som et urealistisk tiltak.

I hele hekkesesongen foregikk det paragliding med landing i nærheten av hekkelokalitetene på Unnelandsneset. Det antas at dette ikke har forstyrret fuglene nevneverdig, eller har vært årsak til mislykket hekking. I hele mai og juni varslet fire-fem vipere på østsiden av veien til Unnelandsneset. I dette området ble det våren 2015 igangsatt gravearbeid som grunnlag for en jordbæråker i grensen til naturreservatet. Grunneieren viste til hekkende vipere i et område tilgrenset til en jordbæråker på Askøy, og mente derfor at vipene ville dra nytte av hekking i nærheten av jordvollene. Dette området på Askøy er beskrevet tidligere i denne rapporten. Av grunneier og andre ble det observert fem pulli i og rundt jordvollene i forbindelse med gravearbeidet. Under sporadiske besøk på lokaliteten i mai og juni ble pulli ikke observert i området. Hekkesesongen oppsummeres likevel med fem pulli på denne lokaliteten. Hvorvidt disse levde opp til avreise senere på sommeren er usikkert.

Tre faktorer som kanskje har vært en utfordring når det gjelder hekking for vipene på Unnelandsneset denne våren bør nevnes:

- **Været** har, som ellers i fylket, vært surt og kaldt sommeren 2015, og det antas at dette kan ha skapt utfordringer for hekkingen.
- Det er mange **predatorer** i området, bl.a. rev, katt og kråke, og også rovfugl.
- **Graving** i området har antakelig ikke vært et problem for evt. hekkesuksess for vipene. Tvert imot, jordvollene har muligens vært både et rikt matfat og et beskyttelsesområde for oppvekst av vipeunger.

I løpet av våren ble det igangsatt gravearbeid for opparbeiding av jordbæråker mot selve Nesvika naturreservat.

Foto © Harald Simonsen

En av vipehannene på Unne-landsneset.
Foto © Harald Simonsen

Dette bildet ble tatt 3.mai på vestsiden av veien
til Unnelandsneset. Foto © Harald Simonsen

Detaljrapport Sund kommune

I Sund er det bare lagt inn ni observasjoner av vipe i perioden 2000-2015. Golten, Toftøy og Kausland er de tre områdene med mer enn en observasjon. Trolig gjelder dette observasjoner av viper på trekk. Det ble gjennomført to rundturer i kommunen, den 8. mars og 26. april, og en vipe ble observert på Kausland den 8. mars.

På Kausland kunne en lokalkjent fortelle at det i fjor skal ha hekket et par med vipe i området, og at det for få år siden i tillegg var to til tre par ved tjernet inntil riksveien på Kausland. Kausland skulle ha områder egnet for viper, kulturmark, småtjern og myrområder, men det var altså et sørgelig resultat fra denne kommunen i 2015.

VEDLEGG 2 – Metodehefte

Norsk Ornitologisk Forening, Hordaland

Vern vipa Hordaland

METODEHEFTE FOR REGISTRERING AV VIPE

NOF BERGEN LOKALLAG

Målet med vipetellingene i Hordaland er tredelt:

- Finne et bestandstall for vipe i fylket basert på besøk av mulige hekkeplasser i årene 2015-2017
- Definere kjerneområder for hekkende viper og
- Iverksetting av skjøtselstiltak og ringmerking i

Vipene er til en stor grad trofaste til sine hekkeplasser, og returnerer til samme område år etter år. Dette er en viktig erkjennelse og premiss som er gjort for tellingene på Jæren.

kjerneområde/er

Gjennomføring og metode for telling av hekkende viper i Hordaland

Registrering	
A	Start med å gjøre uttrekk av vipefunn i din kommune i Artsobservasjoner (AO).
B	Sjekke ut mulige hekkeplasser tidlig i april. Vurder tidlig/sein vår
C	Taksere vipebestanden tidlig i rugeperioden, fra medio april, før gress eller andre vekster (mest korn) har vokst så høyt at fuglene blir skjult
D	Registrer funnene i AO på prosjektet: Vern vipe i Hordaland . Opprett dagbok. Se forklaring i avsnittet Hvordan rapportere hekkefunn i artsobservasjoner
E	Ta bilder av område og hekkeplass. GPS posisjon om du har. F.eks fra mobil
F	Etter registrering i AO. Send en epost til vipe@fuglar.no Oppgi gårdsnavn og kontaktperson. Tilhørende bilder.
G	Trekkende viper, sanglerke og storspove registreres som vanlig i AO (ikke prosjektet)
H	Oppdater funnene om mulig gjennom sesongen, antall pull mm.
I	Få tillatelse av grunneier før en går ut på dyrka mark/eng.

Syn og hørsel er de viktigste «redskapene» under tellingene. Derfor må tellingen legges til dager uten tåke eller regn, både for å sikre god sikt, men også fordi vipene er lite aktive, og dermed vanskeligere å oppdage i gråvær enn når det er gode værforhold.

Oppfølging av kontakt med bønder; en eventuell innsats direkte mot berørte bønder må settes inn der konsentrasjonene av vipe er størst, og tiltak monner mest.

Identifikasjon av *Vanellus vanellus*

I størst mulig grad bør kjønn rapporteres. Dette sier Gyldendals store fugleguide om identifikasjon:

♂ Adult sommer. Kjennes igjen på lengre topp, samt ganske svart strupe og ansikt; har også bredere, rundere hånd i flukt.

♀ Adult sommer. Har kortere topp, og det svarte på framhalsen har mindre utbredelse med litt hvitsprengt i, ser ikke så fargesterk ut, vingespissen er også mindre bred.

Rapportering av andre arter i samme biotop

Sanglerke og storspove hekker ofte i samme biotop som vipa. Det er ønskelig at disse også rapporteres, men ikke i prosjektet «vern vipe i Hordaland»

Hvordan rapportere et hekkefunn i artsobservasjoner

The screenshot displays the 'Rapporteringssystem for fugler' web application. The top navigation bar includes 'Start', 'Rapportere', 'Vis funn', 'Artsliste', 'Statistikk', 'Min profil', 'Kontakt', 'Manual', and 'Logg ut'. Below this is a secondary menu with 'Lokaliteter', 'Funnsted (Ny)', 'Medobservator', 'Prosjekt', 'Dagbok', 'Rapportér', 'Excelimport', 'Excel med koordinater (beta)', and 'Koordinatkonvertering'. The main content area is titled 'Herdla' and contains a form for creating a new locality. The form fields are as follows:

- LOKALITETER - FUNNSTED**
- Fylke: -Velg fylke- (dropdown)
- Velg kommune (dropdown)
- Velg lokalitet (dropdown)
- Buttons: 'SLETT', 'Hvordan lage ny lokalitet.', 'Lag ny lokalitet fra koordinat'
- OPPRETT NY/REDIGER LOKALITET**
- LokID: -1
- Lokalitetsnavn: - skriv inn ett navn -
- Buttons: 'Hvordan flytte lokalitet', 'Flytt lokalitet via koordinat' (with a question mark icon)
- Overordnet lok.: Herdla(572m) (dropdown)
- Nord-koordinat: 6758059
- Øst-koordinat: -48781 (with a question mark icon)
- Utstrekning: 5 m radius (dropdown)
- Lengdegrad: 4,958654
- Breddegrad: 60,580046 (with a question mark icon)
- Landsdel: Vestlandet
- Fylke: Hordaland
- Kommune: Askøy
- Rapporteringsomr.: Hordaland
- Landskapsregion: Uspesifisert
- Havområde: Uspesifisert
- Ingen observasjoner lenket til lokalitet!
- Buttons: 'Rediger', 'Lagre', 'Avbryt'

The map on the right shows a satellite view of the Herdla area with several localities marked by green dots and circles. One locality is highlighted in orange and labeled '1'. A legend on the right side of the map shows various map layers and overlays:

- Base Layer**
 - Topografisk norgeskart
 - Norge i Bilder
 - Kartdala WMS
 - Topografisk rasterkart
 - Gråtonekart
- Overlays**
 - Sjøkart Hovedkartserien 2
 - Svalbard
 - Lokaliteter
 - Lokalitetsnavn
 - Lok. Størrelse

Hvordan rapportere et hekkefunn?

For at observasjoner av hekkende fugler skal bli regnet som nettopp det (hekkende) må rapportøren benytte seg av riktig aktivitet. Det er viktigere å benytte en hekkeaktivitet (se informasjonsboks) enn andre aktiviteter som beskrive hva fuglen gjør (næringssøkende, trekkende osv.).

Når du skal rapportere et konkret hekkefunn gjør du følgende:

Steg	Forklaring
1	Logg deg inn på artsobservasjoner.no/fugler
2	Velg "Rapportere" > "Funnsted (ny)", og zoom deg inn til området du fant de hekkende fuglene. Det kan være hensiktsmessig å velge kartlaget "Norge i bilder" noen ganger.
3	Tallene på kartet er beskrevet her. Klikk på ugla i kartmenyen, og klikk på nytt nøyaktig der du fant fuglene ⊖. I venstre marg skriver man inn navn ⊖ på lokaliteten og evt. knytter den til en overordnet allmenn lokalitet ⊕ i rullegardinen i samme marg. Skriv inn områdets radius/utstrekning ⚙, og prøv å få denne så nøyaktig som mulig (anbefalt 1-25 meter på hekkefunn). Lagre lokalitet.
4	Velg prosjekt «Vern vipe i Hordaland» Mrk. Opprett dagbok. Kun hekkende vipper rapporteres her. Trekkende vipper, sanglerke og storspove rapporteres uten prosjekttilknytning.
5	Velg så "rapporter" og fyll ut skjemaet. Om du finner egg, eller unger som nylig har forlatt reiret skriver du inn dette på en egen rad i skjemaet. Da blir hekkefunnet bestående av to rader, en for de voksne fuglene og en for avkommet. NB! Det er viktig at en aktivitet med hekkeindikasjon blir valgt ved rapportering av hekkende fugler. Disse aktivitetene er listet ut som de første alternativene ved rapportering i artsobservasjoner.no/fugler.
6	Er det flere rader i et hekkefunn anbefaler vi at rapportøren slår disse sammen til et hekkefunn på følgende måte: Søk ut funnet (ofte greit å huke av for bare egne observasjoner for å begrense søket) og velg "administrer funn". Huk av foran de aktuelle radene og velg "slå sammen flere observasjoner til hekking" før du lagrer.

Å ha høy presisjon på hekkefunn øker kvaliteten på funnet, og gjør det mer anvendbart for bruk i ettertid. Både forskning og forvaltning har stor nytte av nøyaktig kartfestete data.

Oversikt over hekketekategorier

Vi understreker viktigheten med å benytte seg av riktig aktivitet når en rapporterer fugler i hekketiden. Her følger aktiviteter som kvalifiserer til at fuglen(e) blir regnet som sikkert hekkende (D), trolig hekkende (C) eller mulig hekkende (B):

Reir, egg/unger	D	Om du finner et reir med egg eller unger benytter du denne aktiviteten
Reir, unger hørt	D	Om du observerer et reir, men kun hører ungene.
Mislykket hekking	D	Om fugler starter en hekking, men avbryter av uvisse årsaker.
Rugende	D	Rugende fugl observert.
Eggeskall	D	Eggeskall i passende miljø for arten.
Mat til unger	D	Foreldre blir sett med mat til unger.
Bar ekskrementpose	D	Voksne fugler som fjerner ekskrementpose fra reiret.
Besøker bebodd reir	D	Voksne fugler som besøker reir med unger.
Pulli/nylig utflydd	D	Dununger, eller andre unger som nylig har forlatt reiret.
Brukt reir	D	Reir som ikke er i bruk, men som har vært det inneværende sesong.
Reir i bruk	D	Et reir der det er aktivitet.
Avledningsmanøver	D	Fugler som spiller skadet eller lignende.
Reirbygging	C	Voksne fugler som bygger reir.
Rugeflekker	C	Voksne fugler med rugeflekk (stor sett bare synlig ved innfangning).
Varslende, engstelig	C	Varslende eller engstelige voksne fugler.
Reirbesøk?	C	Besøk av antatt reirplass.
Parring (eller seremonier)	C	Kopulasjoner og kurtise.
Permanent revir	C	Fugler som er territoriehevdende i et fast område.
Par i passende hekkebiotop	C	Voksne fugler observert i et miljø som passer arten godt.
Sang/spill	B	Syngende og/eller leikende fugler.
Obs. i hekketid, passende biotop	B	Enkeltindivider observert i passende miljø i hekketiden.

Erfaringer fra andre prosjekter

Gjennomføring og metode for telling av vipper i Hordaland er basert på kunnskap i følgende rapporter:

Vest Agder, *Vipe-status for hekkebestanden i Vest-Agder pr.2012*

Jæren, *Vipa på Jæren – tre år med vipetellinger i Klepp, Time og Hå*

Karmøy, *Vern av vipa – For vern av vipa og de øvrige fuglene i Karmøys kulturlandskap*

I rapporten "Vipa på Jæren" nevnes noen opplagte feilkilder og utførte bøtende tiltak for å begrense feilmargenene som er beskrevet. Dette er faktorer vi også må ta hensyn til her i Hordaland. Sitater fra rapporten som er mest relevant for Hordaland:

***I de områdene som ble talt først i sesongen var kanskje ikke alle hekkende vipper etablert på telletidspunktet.**

-Vipene virket å etablere seg først på de lavestliggende områdene langs jærkysten, disse områdene ble forsøkt talt først i sesongen for å begrense denne feilkilden. De høyestliggende områdene (Høg-Jæren) ble talt sist i april. **For Hordaland sin del kan dette gjelde Isdalen i Eidfjord kommune?**

***I begynnelsen av april kan det fremdeles være trekkende og rastende vipper fra andre hekkebestander på Jæren, disse skal ikke telles med.**

-Klare flokker ble ikke talt. Dessuten ble det stilt strengere krav til at vipene skulle fremvise «hekkeindikasjon» ved alle tellingene før 10.april (20.apri 2013), enn senere i sesongen for at de skulle telles med. Noen ikke-hekkende vipper er nok likevel kommet med i materialet. **Denne feilkilden er relevant på Herdla.**

***Ved jordbearbeiding blir ofte reir ødelagt, og vipene forsvinner. Telling før og etter jordbearbeiding (som ofte utføres i april) kan gi høyst forskjellig resultat.**

-Kontrolltelling før og etter jordbearbeiding viste at dette var en høyst reell problemstilling, men det virket som om mange vipper som fikk ødelagt reir med egg i april nokså raskt etablerte seg på nytt, enten på samme jorde, eller like i nærheten. Tellingene dekket sammenhengende geografiske områder hver telledag, dermed ble trolig mange vipper som hadde gitt opp hekking på grunn av jordbearbeiding fanget opp på nærliggende områder, slik at summen av vipper ikke ble feil. Relevant i Hordaland?

***Oppdagelsesprosenten øker dess nærmere man kommer vipene.**

-Mens veiene gikk tett langs noen jorder og vipene var enkle å oppdage, var det andre teiger som lå midt mellom to gårdsveier, av og til nesten ute av syne dersom terrenget var kupert. Under slike forhold måtte vipene nesten på vingene for å bli oppdaget. Overalt ble de beste utkikkspunktene etterstrebet, og av og til måtte terrenget forsøres til fots for å komme nærmere potensielle vipeområder. Der teigene måtte scannes fra langt hold, ble det brukt litt mer tid enn ellers for å oppveie ulempen, men det er helt klart sannsynlig at flere vipper ble oversett på de mest utilgjengelige områdene enn ellers.

Relevant på Herdla.

***Varierende tidsbruk var trolig en viktig feilkilde**

-Plutselig letter en vipe bak en haug, og når man posisjonerer seg for å få bedre oversikt, finner man tre til i gresset. Dess lengre tid som ble brukt på en lokalitet, dess større var sjansen for å få med seg alle vipene i området. På såkalte hotspots kunne lang tid gå med på telling, notering og ikke minst kjønnsbestemming. Ofte ble rugende vipen funnet ved tredje eller fjerde scanning av et slikt område. Relevant for Herdla og Halsnøy

I områder tilsynelatende tomme for vipe, var ofte scanningen mer overfladisk, og langt kortere tid ble tilbragt i de «tomme» områdene. Ulik tidsbruk var helt klart medvirkende til at flere vipen ble oversett i områder med lite vipen enn på de såkalte «hot spottene». Men det er lite sannsynlig at dette påvirket oppdagelsen av «hot spots» i særlig grad. Det var nok trolig heller enslige hanner eller par som ble oversett, og 20 stikkprøver i de mest vipefattige områdene, har bare ført til 4 nyoppdagede vipen, mens allerede registrerte vipepar uten unntak ble gjenfunnet på disse lokalitetene. En slik omfattende undersøkelse over et så stort geografisk område var på grensen for hva som var gjennomførbart med den tiden og de midlene som var stilt til rådighet.